6D011700 – «Қазақ тілі мен әдебиеті» мамандығы бойынша PhD философия докторы дәрежесін алу үшін жазылған Мынбаева Акбилек Пазылхановнаның «Филолог-мамандардың мәдени-тілдік құзыреттілігін мәтін арқылы қалыптастыру (ЖОО-нан кейінгі білім беру жүйесінде)» тақырыбындағы диссертациялық жұмысына шетелдік ғылыми кеңесшісіден

ПІКІР

1. Тақырыптың өзектілігі

Қазіргі тіл білімінің түрлі бағыттағы даму күйін сипаттайтын сан салалы ғылыми ұстанымдар бүгінгі күні тілдік зерттеулердің бағдарын айқындауға, ғылыми тұжырымдар жасауға, олардың жалпы және жеке лингвистикаға қатысты өзіндік белгілерін сұрыптауға мүмкіндік береді. Осы бағытқа сай, тілді жұмсалым аясында қарастыру, оның қоршаған ақиқат дүниемен, адамдық факторлармен сабақтастығын зерделеу қазіргі қазақ лингвистикасының ұлттық сипатымен қатар, әлемдік ғылым деңгейіне көтерілер биігін де айқындайды.

Филологиялық мамандық магистранттарының мәдени-тілдік құзыреттілігі қалыптасуының негізгі педагогикалық шарты – мәдени-білімдік және әлеуметтік-педагогикалық ойлауының негіздемелерін қамтамасыз етуге қабілетті гуманитарлы білім беру ортасын құру болып табылады. Ұлт тіліндегі көркем мәтіннің лингвомәдени сипатын анықтау, ұлттық мәдениет концептілері мен коннотацияларын айқындаудың ғылыми маңызы тақырыптың өзектілігін көрсетеді. Сондықтан да, докторант А.П. Мынбаеваның ұлт тіліндегі мәтіннің лингвомәдени және концептуалды талдауға құрылған зерттеу жұмысы бүгінгі күн талабынан туындап отыр деуге болады.

***2.* Алынған нәтижелер негізділігі мен дәйектілігінің, олардың жаңалығының дәрежесі.**

- мәдени-тілдік құзыреттіліктің теориялық және әдістемелік негіздері жасалған;
- лингвомәдениет бағытының терминдері жүйеленіп, жаңа парадигма тоғысында айқындалған;
- көркем мәтінді тіл мен әдебиет бірлігінде талдаудың лингвомәдени сипаты жан-жақты зерделенген;
- магистратураға арналған «Көркем мәтін: лингвомәдени және концепуалды талдау» қосымша оқу пәнінің бағдарламасы дайындалған;
- болашақ жоғары мектеп оқытушысының кәсіби құзыреттілігін қалыптастыратын жаттығулар мен тапсырмалар жүйесі ұсынылған.

Аталған мәселелер жұмыстың жаңалығы деп есептеймін.

3. Алынған жұмыс нәтижелерінің теориялық және практикалық маңызы.

Диссертация авторының филолог-мамандардың мәдени-тілдік құзыреттілігін қалыптастыру зерттеуінен қорытқан тұжырымдары антропоцентризм бағытындағы лингвомәдениет теориясы, лексикология,

лексикография мен семасиология, стилистика, мәтін лингвистикасы салаларын ғылыми тұрғыдан толықтырып, мәтінді талдаудағы лингвомәдени сипаты ЖОО-дан кейінгі білім беруде оқытуға белгілі дәрежеде үлес қосады деп есептейміз. Зерттеу материалдарын, нәтижелері мен пайымдауларын жоғары оқу орындарында аталған салаларға қатысты оқытылатын дәрістерде, тәжірибелік сабақтарда, арнаулы курстарда, лингвомәдениеттану сөздігін дайындауда пайдалануға болады деуге толық негіз бар.

4. Алынған жұмыс нәтижелердің негіздемелік және шынайылық дәрежесі.

Зерттеу мәселесінің негіздемелік дәрежесі отандық және шетелдік ғалымдардың еңбектеріне талдау жасай келе, мәдени-тілдік құзыреттілікті бөліп алып, диссертанттың өзіндік тұжырымдар жасауы жаңа болып табылады. Магистранттар барлық елдерде оқытылуда. Ал олардың мәдени-тілдік құзыреттілігін қалыптастырудың әдіснамасын құрастыруы философиялық, психологиялық, дидактикалық еңбектерді зерделеу нәтижесінде алынғандығымен айқындалды. Оның шынайылығы филолог-мамандардың мәдени-тілдік құзыреттілігін қалыптастыруға бағытталған ұлттық құндылықтармен, жас ерекшелік, мәтін қабылдау, тілдік тұлға, білім беру мазмұнының ұстанымдарын тірек ете отырып, философия, психология, педагогика ғылымдарының ғылыми қорытындыдағы жетістіктер негізінде сипаттама берілуі арқылы дәлелденді.

5. Диссертацияның жеке жазылған ғылыми квалификациялық жұмысқа қойылатын талаптарға сәйкес келуі.

А.П.Мынбаеваның 6D011700-Қазақ тілі мен әдебиеті мамандығы бойынша философия докторы PhD дәрежесін алу үшін ұсынған «Филолог-мамандардың мәдени-тілдік құзыреттілігін мәтін арқылы қалыптастыру (ЖОО-нан кейінгі білім беру жүйесінде)» атты диссертациялық жұмысының ғылымилығы мен көкейкестілігіне күмән келтірмейді. Диссертация аяқталған, дербес орындалған ғылыми жұмыс болып саналады. Диссертация нәтижелерінің ішкі тұрақтылығы кіріспедегі ғылыми аппаратында, үш бөлімде және тұжырымдарында көрініс тапқан. Диссертацияның мазмұнына сай тараушалардың ішкі бірлігі сақталған.

Диссертация жеке жазылған ғылыми квалификациялық жұмысқа қойылатын талаптарға сәйкес келеді.

Аталмыш диссертацияның мазмұны толық, рәсімделуінде де қателіктер кетпеген, жалпы зерттеу жұмысы талаптарға сай жазылған деген ойдамыз.

6. Мақалалардың жеткіліктілігін растау, негізгі ережелер, нәтижелер, диссертацияның түйіні мен қорытындысы.

Диссертацияның негізгі қағидалары, нәтижелері, тұжырымдары мен қорытындысы, зерттеу мәселесінің шешімі зерттеудің негізгі қағидалары мен ғылыми баяндама түрінде халықаралық, республикалық ғылыми-практикалық конференцияларда, нөлдік емес импакт-факторлы (Scopus) халықаралық ғылыми журналдарында, Білім және ғылым саласындағы

бақылау Комитеті ұсынған журналдарында жалпы саны – 17 ғылыми мақала жарияланған.

7. Көпшілік алдында қорғауға жіберуге ұсыну.

Сондықтан, жоғарыда айтылғандардың негізінде ұсынылып отырған ғылыми зерттеудің орындалу деңгейі, теориялық және практикалық маңыздылығының сәйкестігін негізге ала отырып, жұмыс өте жақсы жазылған деп есептеп, Мынбаева Акбилек Пазылхановнаның «6D011700 - Қазақ тілі мен әдебиеті» мамандығы бойынша философия докторы /PhD/ атағын алуға жазылған диссертациясын көпшілік алдында қорғауға ұсынамын.

Шетелдік ғылыми жетекшісі,
Түркия (Анкара қ.)
Гази университеті
PhD доктор, доцент БЕКИР БУЛУЧ ____________

10.10.2016ж

Doç. Dr. Yasin ÜNSAL
Enstitü Müdür Yardımcısı

6D011700-Kazak Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında PhD derecesin almak için Akbilek MINBAYEVA tarafından hazırlanan"Filolog Uzmanların Kültürel Dil Yeteneğini Metin Yardımıyla Oluşturma (Lisansüstü eğitim programları için)" başlıklı tezine yurtdışı danışmanının

ÖNERİSİ

1. Tez Konusunun Önemi

Günümüzde dil biliminin çeşitli dallardaki gelişim durumun anlatan bir çok bilimsel yaklaşımlar güncel dil konusundaki araştırmaların yönün tanımlamaktadır, ayrıca onlar sayesinde bilimsel çıkarımlar yapmaya, onların genel ve özel dil bilimine ilişkin kendine has belirtilerin çıkarmaya imkan sağlamaktadır. Bu doğrultuda, dili kullanım çerçevesinde araştırmak, onu kuşatan hak dünyayla ve insani gerçeklerle örtüşme noktaların analiz etme güncel Kazak dil biliminin milli doğası ile birlikte dünya bilim denizinde gidebileceği mercii de tanımlamaktadır.

Filoloji bölümü yüksek lisans öğrencilerinin kültürel dil yeteneklerinin oluşmasının temel pedagojik şartı – kültürel-eğitimci ve sosyal-pedagojik düşünme temellerin oluşturmaya imkan sağlayan sosyal eğitim ortamın oluşturulması olduğu kesindir. Milli dildeki edebi metinlerin kültür tesirli dil özelliğin belirlemek, bununla birlikte milli kültür konseptleri ve çağrışımın belirlemenin bilimsel önemi konunun özgün değerin gösterir. Dolayısıyla, doktora öğrencisi A. Mınbayeva'nın milli dilde yazılan metinlerin kültür tesirli dil bakımından incelemeye dayalı araştırmasın güncel şartlardan oluşan ihtiyaç diyebiliriz.

2. Elde Edilen Sonuçların Güvenirliliği ve Alana katkısı

- Kültürel dil yeteneğin teorik ve metodik temelleri oluşturulmuştur;
- Kültür tesirli dil dalının terimleri bir araya getirilerek, yeni paradigma çerçevesinde analiz edilmiştir;
- Edebi metinli dil ve edebiyat birleşiminde incelemenin kültür tesirli dil olma özellikleri çok taraflı analiz edilmiştir;
- Yüksek lisans öğrencilerine yönelik "Edebi metinleri incelemenin kültür tesirli dil olma özelliği"dersinin programın hazırlanmıştır;
- Gelecek lisans üstü öğretim üyelerinin uzmanlık yeteneğin pekiştiren alıştırmalar ve ödevler sistemi önerilmiştir.

Üstte sıralanan maddeler bu tez çalışmasının alana katkısı olarak belirlenmektedir.

3. Araştırmada Elde Edilen Sonuçların Teorik ve Pratik Önemi

Tez araştırmacısının filoloji-uzmanlarının kültürel dil yeteneğin oluşturma çalışmasından çıkarmış olduğu sonuçları antroposentrizm dalındaki kültür tesirli dil teorisi, sözcük bilimi, sözlükçülük ve semasyoloji, stil ve dil bilimi alanlarına bilimsel katkıda bulunarak, ayrıca metinleri incelemedeki kültür tesirli dil özelliği lisans üstü eğitime belirli seviyede destek olacağı düşüncesindeyiz.

Araştırma çıktıların, sonuç ve çıkarımların yüksek öğretim kurumlarında söz konusu alanlarla ilgili derslerde, pratik derslerde, özel kurslarda, kültür tesirli dil sözlüğün hazırlamada kullanma imkanının var olduğuna kuvvetli inanç mevcuttur.

4. Elde Edilen Sonuçların Doğruluk Derecesi

Araştırma konusunun temellendirme derecesi ulusal ve uluslararası yayınlar üzerinde yapılan tarama ve analiz sonucunda gerçekleştirilmiştir, böylece kültürel dil yeteneği konusu ayrı ele alınarak, araştırmacı kendi değerlendirme ve çıkarımlar yapması yeni bir yaklaşım olarak görülmektedir. Yüksek lisans eğitimi hali hazırda tüm ülkelerde verilmektedir. Onlardaki kültürel dil yeteneğini oluşturmanın yöntemsel ortaya çıkışı felsefi, psikolojik, didaktik çalışmaları analiz ve irdeleme sonucunda elde edildiği görülmüştür. Konunun doğruluğu filolog-uzmanların kültürel dil yeteneğini oluşturmaya yönelik milli değerler, yaş ayırımı, metin algılama, dilli birey, eğitim içeriği ilkelerine dayanarak, felsefe, psikoloji, pedagoji bilimlerinin bilimsel sonuçlarındaki başarılar temelinde açıklama yapılarak ispatlanmıştır.

5. Tezin Özel İlmi Yeterlilik Koşullarına Uygunluğu

6D011700-Kazak Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında PhD derecesini almak için Akbilek MINBAYEVA tarafından hazırlanan"*Filolog uzmanların kültürel dil yeteneğin metin yardımıyla oluşturma*"başlıklı tez araştırmasının bilimselliği ve önemliliği kanıtlanmıştır. Bu tez araştırması tamamlanmış ve bireysel yapılmış çalışmadır. Tez araştırmasındaki bulguların iç uyumluluğu giriş bölümünde beyan edilen bilimsel dayanak kısmında, diğer üç bölümde ve çıkarımlarda bariz bir şekilde görülmektedir. Tez araştırmasının içindekilere alt başlıklar uygun yazılarak şematik bütünlük sağlanmıştır.

Tez araştırması bilimsel yazım kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Söz konusu tezin içeriği tam, yazımında herhangi bir eksiklik bulunmamaktadır ve genel olarak bu araştırma kurallara uygun hazırlanmıştır.

6. **Tez konusu ile ilgili Makalelerin Yeterliliği ve Temel Sonuçlar**

Tez çalışmasının temel prensipleri, sonuçları, çıkarımları, araştırma konusunun çözümü, araştırmanın ana esasları ulusal ve uluslararası bilimsel toplantılarda bildiri olarak, ayrıca Scopus veri tabanına kayıtlı hakemli ve sıfırdan yüksek olan etki değerine sahip bilimsel dergilerde, bununla birlikte KC Bilim ve Eğitim Bakanlığı, Bilim ve Eğitimdeki Kontrol komitesi tarafından önerilen dergilerde yayınlanmıştır. Tez araştırmasının içeriğine ilişkin toplamda 17 makale ve bildiri yayınlanmıştır.

7. **Tezin Savunulmasını Önermek**

Sonuç olarak üstte beyan edilen maddelere göre hazırlanan bilimsel tez araştırmasının hazırlanma derecesini, teorik ve pratik özgünlüğünü göz önünde bulundurarak, çalışma çok iyi yazıldığı düşüncesiyle doktora öğrencisi 6D011700-Kazak Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında PhD derecesin almak için Akbilek MINBAYEVA tarafından hazırlanan bu tez araştırmasının savunmaya kabul edilmesini öneriyorum.

Türkiye Cumhuriyeti
Ankara ş. Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Bekir BULUÇ

«10» 10 2016 ж.

Doç. Dr. Yasin ÜNSAL
Enstitü Müdür Yardımcısı